

Leren en lesgeven met ict in het mbo: Practoraat Mediawijsheid

Stand van zaken schooljaar 2017/2018 – beginmetingen

iXperium/Centre of Expertise Leren met ict

Carolien van Rens

Marijke Kral

Dana Uerz

november 2018

Colofon

iXperium/*Centre of Expertise Leren met ict*

Kenniscentrum Kwaliteit van Leren

Faculteit Educatie, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

www.ixperium.nl

Auteurs:

Carolien van Rens, onderzoeker

Marijke Kral, lector Leren met ict

Dana Uerz, senior onderzoeker

Naamsvermelding-NietCommercieel 3.0 Nederland

Je bent vrij om:

het werk te delen – te kopiëren, te verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat.

het werk te bewerken – te remixen, te veranderen en afgeleide werken te maken.

De licentiegever kan deze toestemming niet intrekken zolang aan de licentievoorwaarden voldaan wordt.

Onder de volgende voorwaarden:

Naamsvermelding – De gebruiker dient de maker van het werk te **vermelden**, een link naar de licentie te plaatsen en **aan te geven of het werk veranderd is**. Je mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met je werk of je gebruik van het werk.

NietCommercieel – Je mag het werk niet gebruiken voor **commerciële doeleinden**.

Inhoud

1.	Inleiding.....	4
1.1.	Onderzoeksmodel monitor leren en lesgeven met ict.....	5
1.2.	Onderzoeksopzet	6
1.3.	Leeswijzer	7
2.	Algemeen beeld over de drie instellingen	7
3.	Mediacollege.....	9
3.1.	lesgeven met en over ict	9
3.2.	Competenties van de docenten	10
4.	ROC van Amsterdam – College West.....	13
4.1.	Lesgeven met en over ict	13
4.2.	Competenties van de docenten	14
5.	Hout- en meubileringscollege	18
5.1.	Lesgeven met en over ict	18
5.2.	Competenties van de docenten	19
6.	Aanbevelingen.....	22

1. Inleiding

Het Practoraat Mediawijsheid bestrijkt Mediacollege Amsterdam, Hout- en meubileringscollege en het ROC van Amsterdam College West en wordt geleid door practor Paulo Moekotte. Het Practoraat Mediawijsheid zet zich in om mediawijsheid geïntegreerd te krijgen in het curriculum van het mbo. Vanuit deze doelstelling is er interesse voor de monitor Leren en lesgeven met ict in het mbo.

Het iXperium/CoE heeft, op basis van een uitgebreide literatuurstudie, samen met de lerarenopleidingen en het werkveld een competentieprofiel uitgewerkt waarin concreet is beschreven welke competenties docenten nodig hebben om les te geven met ict. Dit profiel is vastgesteld als Eindkwalificaties voor Leren en lesgeven met ict voor startbekwame docenten po, vo en mbo van de lerarenopleidingen van de HAN (iXperium/CoE, 2014). De eindkwalificaties zijn dekkend voor de Kennisbasis ICT (ADEF, 2013; Mediawijzer.net, 2012) en gelden niet alleen voor beginnende docenten, maar zijn ook van toepassing op zittende docenten als een basisniveau. Het iXperium/CoE heeft een webvragenlijst ontwikkeld om de competenties van docenten op het gebied van leren en lesgeven met ict en het didactisch handelen met ict in kaart te brengen en de ontwikkelingen daarin te kunnen volgen. Deze monitor is inmiddels onder vele docenten in po, vo, mbo en hbo uitgevoerd, alsmede in de lerarenopleidingen van de HAN en is op basis van de resultaten steeds verder verfijnd. Met de monitor Leren en lesgeven met ict brengen we allereerst de beginsituatie op organisatieniveau in kaart. Hoe competent voelen onderwijsgevendenden (docenten en instructeurs) zich op het terrein van leren en lesgeven met ict en wat doen ze al in de praktijk? De monitor is geen beoordelingsinstrument maar een instrument gericht op beleidsvorming en -evaluatie.

In dit rapport beschrijven we de resultaten van de beginmeting die is uitgevoerd onder alle docenten en instructeurs werkzaam bij Mediacollege (MC), Hout- en meubileringscollege (HMC) en ROC van Amsterdam College West (CW). Wanneer in de tekst docenten staat, betreft het de docenten en instructeurs. Het rapport geeft een beeld van de mate waarin docenten beschikken over de benodigde competenties voor leren en lesgeven met ict en in hoeverre de docenten deze competenties ook laten zien in hun eigen handelen. Naast dit rapport zijn alle gegevens uit het onderzoek op het niveau van de instellingen en, bij voldoende respons, teams te raadplegen via een online portal.

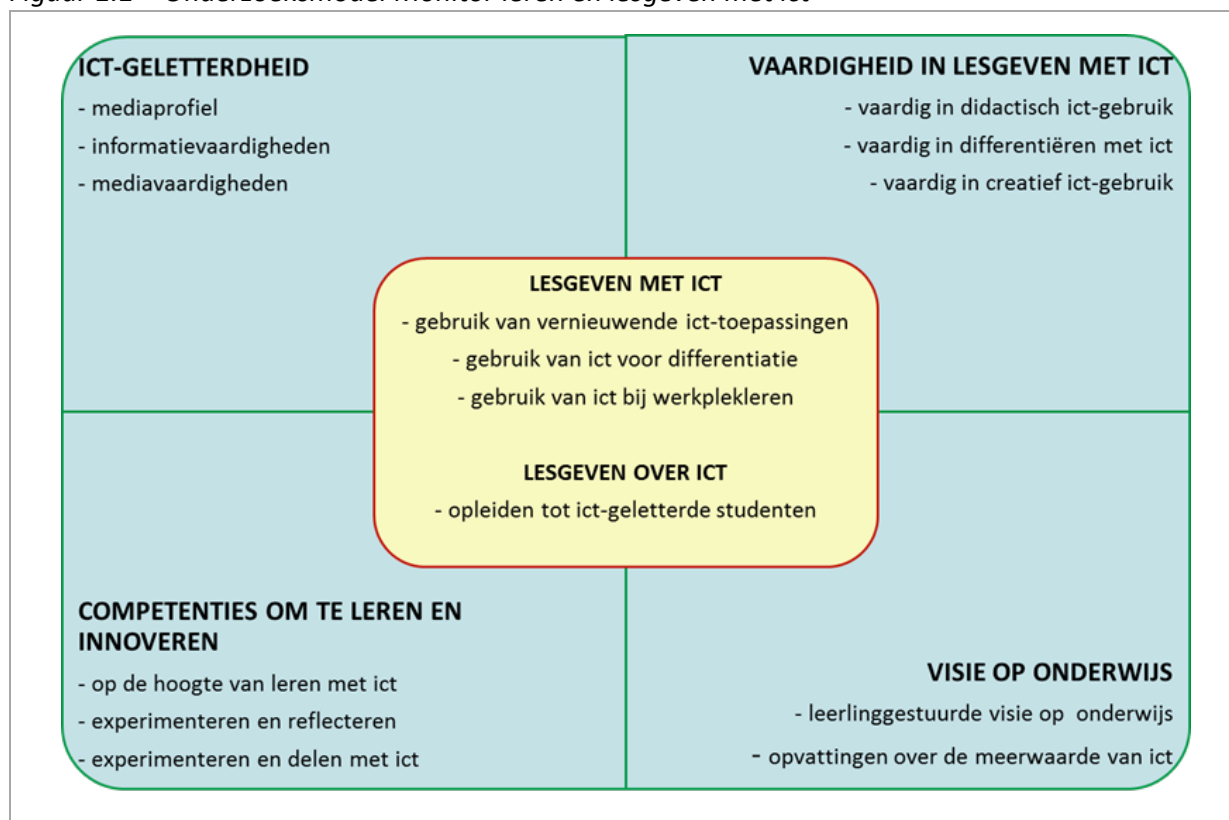

De portal is voor geautoriseerde gebruikers te raadplegen via <https://.insight.dataaim.nl/account/logon>

1.1. Onderzoeksmodel monitor leren en lesgeven met ict

In het onderzoeksmodel voor leren en lesgeven met ict is een aantal *competentiedomeinen* te onderscheiden. Deze competentiedomeinen vormen de basis voor de monitor voor leren en lesgeven met ict (zie figuur 1.1). De competentiedomeinen zijn in samenhang met elkaar van invloed op de mate waarin docenten lesgeven met en over ict in de praktijk. We weten inmiddels uit eerder onderzoek dat de eigen ict-geletterdheid van leraren van grote invloed is op de mate waarin zij zich vaardig voelen om ict didactisch in te zetten en de mate waarin zij daadwerkelijk ict inzetten in hun onderwijs. De belangrijkste vaardigheid is het creatief kunnen gebruiken van media. Hoe vaardiger leraren zich voelen om creatief om te gaan met ict en media, hoe vaardiger ze zich voelen om ict in te zetten en hoe meer ict ze inzetten in hun onderwijs. Daarnaast wordt de mate waarin leraren ict gebruiken in hun onderwijs ook beïnvloed door de mate waarin leraren zich vaardig voelen om ict didactisch in te zetten (pedagogisch-didactische ict-vaardigheden). Ten aanzien van de competenties om te leren en innoveren blijken het op de hoogte blijven van ontwikkelingen rondom leren en lesgeven met ict en het online delen van ideeën van belang. Leraren die dit meer doen, voelen zich vaardiger om ict in te zetten in hun onderwijs en doen dit ook vaker.

Figuur 1.1 - Onderzoeksmodel Monitor leren en lesgeven met ict

*werkplekleren is alleen van toepassing bij praktijkonderwijs, vmbo en mbo

1.2. Onderzoekopzet

Het iXperium/CoE heeft in 2013 een webvragenlijst ontwikkeld, passend bij het in figuur 1.1 beschreven model (Uerz, Kral & de Ries, 2014). Waar mogelijk is gebruik gemaakt van bestaande en geijkte indicatoren en schalen. De vragenlijst is sindsdien verbeterd op bruikbaarheid en betrouwbaarheid en uitgewerkt in gevalideerde sectorspecifieke varianten. De vragenlijst omvat alle eerder beschreven competenties (zie figuur 1.1), vertaald in concrete vragenblokken. Sommige competenties zijn, om de vragenlijst niet al te lang te maken, geclusterd bevraagd. De vragenlijst is in het kader van de samenwerking tussen iXperium/CoE en de Gelderse MBO's in februari 2017 afgenomen bij de docenten van alle betrokken mbo-instellingen (van Rens, Kral, Hölsgens & Uerz, 2017). De data van de docenten van deze instellingen zijn voor de portal gebruikt als ijkpunt. De analyses op deze grote dataset hebben geleid tot inzichten in de verbanden tussen de verschillende competenties en lesgeven met en over ict gebruikt: Welke competenties maken het verschil? Deze inzichten hebben we gebruikt voor ontwikkelingsmogelijkheden bij de instellingen uit de samenwerking van het Practoraat Mediawijsheid.

Voor de huidige meting is de vragenlijst uitgezet onder 753 docenten en instructeurs van de deelnemende mbo's (zie tabel 1.1). Het totale responspercentage bedraagt 42 procent (320 docenten en instructeurs). Deze respons is ruim voldoende om over de totale groep betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Dat wil zeggen dat we met een zekerheid van 95 procent kunnen stellen dat het gerapporteerde resultaat (gemiddelde of percentage) een goede schatting is van het resultaat als alle docenten hadden meegedaan.

Als we uitspraken doen op het niveau van de instellingen, is de kans op afwijkingen groter. Daarbij geldt: hoe kleiner de totale groep, hoe hoger de benodigde respons. Concreet betekent dit dat bij uitsplitsing naar instellingen de uitspraken over Hout- en meubileringscollege en Mediacollege redelijk betrouwbaar zijn maar voor ROC van Amsterdam – College West enige voorzichtigheid moet worden betracht.

Tabel 1.1 - Respons van docenten en instructeurs, per instelling (in aantallen en procenten)

	Aantal benaderde docenten/instructeurs	Respons (n)	Respons (%)
ROC van Amsterdam – College West	286	86	30
Hout- en meubileringscollege	260	133	51
Mediacollege	207	101	49
Practoraat Mediawijsheid	753	320	42

1.3. Leeswijzer

In dit rapport beschrijven we de resultaten voor de docenten van de drie instellingen: ROC van Amsterdam – College West, Hout- en Meubileringscollege en Mediacollege. We beschrijven per instelling kort de mate waarin en wijze waarop docenten ict inzetten in hun onderwijs en aandacht besteden aan de ict-geletterdheid van hun studenten. Vervolgens beschrijven we de meest opvallende resultaten als het gaat om de competenties van de docenten en hun visie op onderwijs. Hierbij houden we rekening met verbanden tussen de competenties van docenten en lesgeven met en over ict in de praktijk. Ten slotte geven we aanbevelingen voor professionalisering.

Er zijn op verzoek van het Practoraat Mediawijsheid vragen toegevoegd aan de monitor over het gebruik van sociale media in het onderwijs. De resultaten van dit onderdeel zijn in een databestand gestuurd naar het Practoraat en vormen geen onderdeel van deze rapportage. Voor vragen of opmerkingen bij dit gedeelte verwijzen we u naar het Practoraat.

2. Algemeen beeld over de drie instellingen

We hebben in de monitor gevraagd naar het gebruik van vernieuwende ict-toepassingen, ict-gebruik om te differentiëren en de aandacht voor ict-geletterdheid van de studenten. Bij de drie instellingen zien we ongeveer hetzelfde beeld. Er is steeds sprake van een kleine groep docenten die vaak gebruik maakt van ict, een grote groep die dat soms doet en ook een (soms kleine en soms zelfs grote) groep die dat eigenlijk (bijna) nooit doet. De verschillen tussen docenten zijn groot. Het Mediacollege laat een iets positiever beeld zien ten opzichte van College West, Hout- en Meubileringscollege en de gemiddelde mbo's. Bij het Mediacollege is de groep docenten die (bijna) nooit lesgeeft met en over ict wat kleiner en is de groep docenten die dit minimaal regelmatig doet wat groter.

We hebben over drie van de onderscheiden aspecten van lesgeven met en over ict (gebruik vernieuwende toepassingen, gebruik van ict voor differentiatie en aandacht voor ict-geletterdheid van de leerlingen) gekeken hoeveel docenten op elk van de schalen hoog scoren. Naast deze voorlopers of kopgroep, hebben we ook gekeken hoeveel docenten over de drie schalen heen laag scoren en hoeveel docenten in de middengroep zitten. Uit deze analyse blijkt ook dat de kopgroep met docenten die voorlopen in het lesgeven met en over ict in de minderheid is (zie tabel 2.1). De middengroep is al wat groter, maar in elke instelling is de groep docenten die op elk van de schalen laag scoren het grootst. Ook hier zien we bij het Mediacollege een iets positiever beeld; de groep voorlopers en de middengroep is wat groter en de groep achterblijvers is wat kleiner. Maar ook bij het Mediacollege valt ruim de helft van de docenten nog steeds in de groep achterblijvers.

Tabel 2.1 - Profilering lesgeven met en over ict in de praktijk, verdeling naar voorlopers, middengroep en achterblijvers, per school, beginmeting

	achterblijvers	middengroep	voorlopers
ROC van Amsterdam – College West	74%	21%	5%
Hout- en meubileringscollege	76%	18%	6%
Mediacollege	54%	30%	16%
gemiddeld mbo's (n=1800)	73%	21%	6%

*Indeling gebaseerd op schaalscores Gebruik van vernieuwende ict-toepassingen, Gebruik van ict om te differentiëren en Opleiden tot ict-geletterde leerlingen.

Voorlopers: minimaal 2x schaalscore hoger dan 2,5 en 1x hoger dan 3,5 op een vijfpuntschaal

Middengroep: 1x schaalscore lager dan 2,5 op een vijfpuntschaal

Achterblijvers: minimaal 2x schaalscore lager dan 2,5 op een vijfpuntschaal

In de volgende hoofdstukken bespreken we de meest opvallende resultaten per instelling. We gaan eerst in op de stand van zaken als het gaat om lesgeven met en over ict, gevolgd door een paragraaf over de meest opvallende resultaten als het gaat over de competenties van de docenten.

3. Mediacollege

3.1. lesgeven met en over ict

Gebruik van vernieuwende ict-toepassingen

De meeste docenten van het Mediacollege zetten in hun onderwijs weinig én weinig frequent vernieuwende vormen van ict in. Als docenten vernieuwende ict-toepassingen gebruiken, dan is dat met name studenten online laten samenwerken, studenten met sociale media laten werken en gebruik maken van apps (73% - 77% van de docenten doet dit minimaal soms). Er zijn weinig docenten van het Mediacollege die gebruik maken van games en online simulaties (35% - 41% van de docenten doet dit minimaal soms). Het team GA valt op doordat er geen docenten zijn die (bijna) nooit gebruik maken van vernieuwende ict-toepassingen. Alle docenten GA laten studenten online samenwerken en ze gebruiken ook allemaal een online omgeving waarin studenten elkaar feedback geven.

Gebruik van ict om te differentiëren

De helft van de docenten van het Mediacollege differentieert hooguit soms met behulp van ict. Als docenten ict inzetten voor differentiatie, laten ze studenten het vaakst op eigen niveau oefenen, werken met digitaal leermateriaal en gebruiken ze ict om studenten op maat feedback te geven. Andere vormen van differentiatie met ict worden door de meerderheid van de docenten van het Mediacollege hooguit soms toegepast. Het gebruik van digitale data om sterke/zwakke punten in kaart te brengen is nog niet wijdverbreid, ongeveer een derde van de docenten doet dit nooit en nog eens een derde soms. Een uitzondering hierbij zijn de docenten PET, zij gebruiken allemaal digitale data voor dit doeleinde.

Gebruik van ict bij de begeleiding van werkpleklers

Bij de begeleiding van werkpleklers zien we bij het Mediacollege eveneens een grote groep docenten die slechts soms ict inzet (38%). Zo'n kwart van de docenten die werkpleklers begeleidt, zet de voorgelegde ict-mogelijkheden (bijna) nooit in en ruim een derde van de docenten van het Mediacollege doet dit soms. De meerderheid van de docenten gebruikt nooit simulaties (58%) of video-instructies (62%) voor de voorbereiding op de bpv en bijna 90 procent heeft nog nooit op afstand met de student meegekeken (bijvoorbeeld met een webcam). Vanwege het kleine aantal docenten per team dat zich bezig houdt met werkplekbegeleiding is een vergelijking tussen teams niet mogelijk.

Aandacht voor ict-geletterdheid van studenten

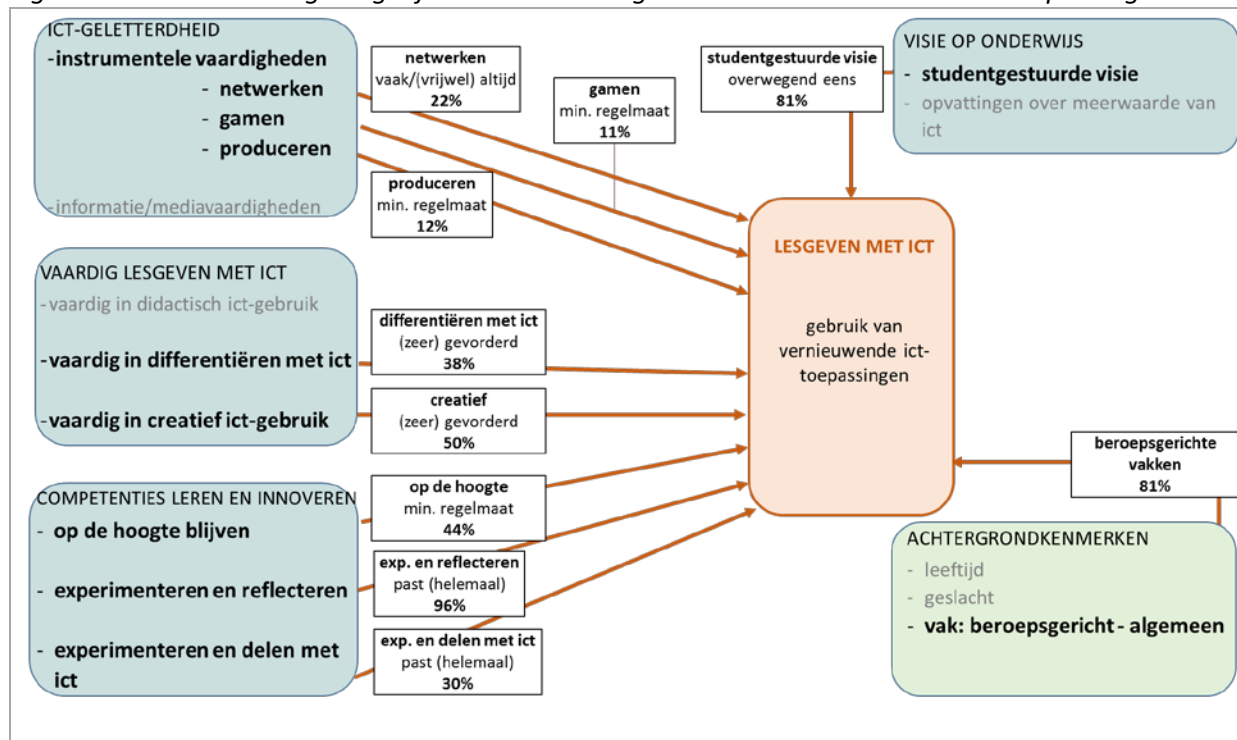
De aandacht voor het ontwikkelen van de ict-geletterdheid van studenten is nog beperkt (42% hooguit soms) en richt zich vooral op de informatievaardigheden van studenten en de specifieke ict-vaardigheden die de beroepspraktijk vraagt. De docenten GD/MD vallen in positieve zin op

doordat twee derde van hen vaak/(vrijwel) altijd aandacht besteed aan de vaardigheid om nieuwe ict-toepassingen eigen te maken.

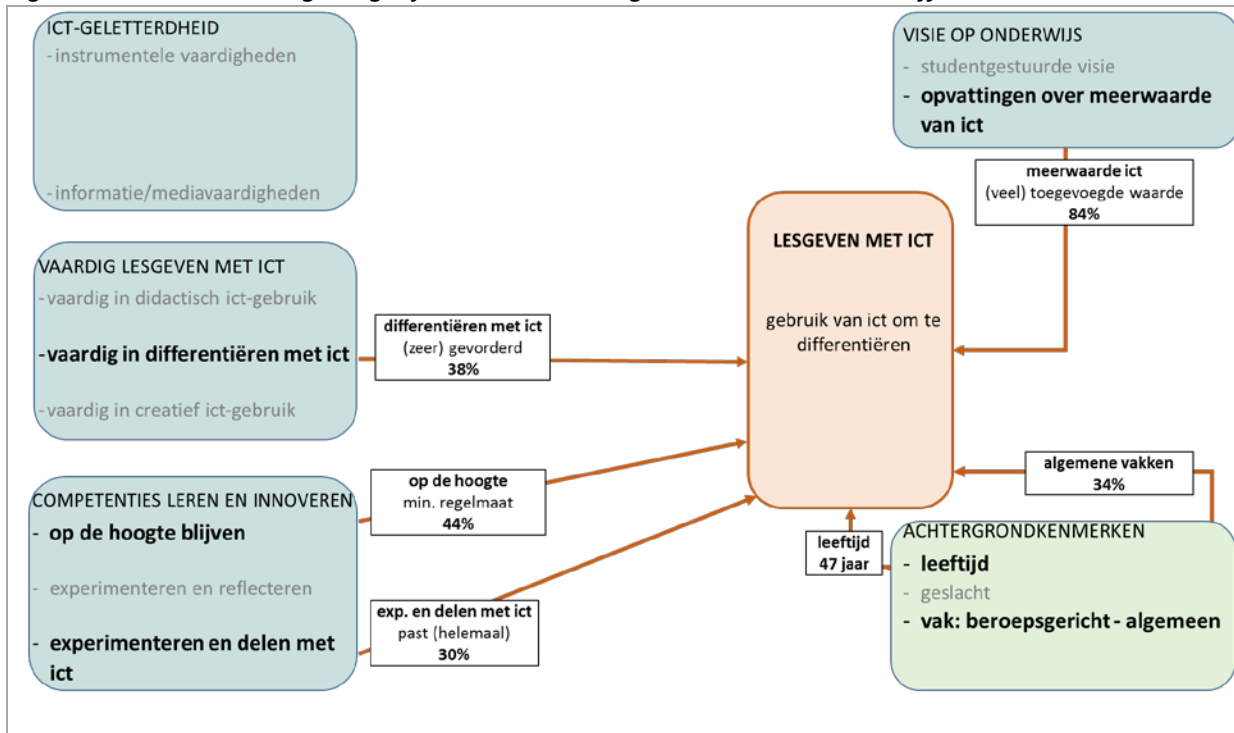
3.2. Competenties van de docenten

De mate waarin en de manier waarop docenten lesgeven met en over ict wordt voor een groot deel bepaald door hun competenties. In Figuur 2.1, 2.2 en 2.3 zijn de competenties en kenmerken die significant van invloed zijn op lesgeven met en over ict, vetgedrukt. De modellen zijn gebaseerd op regressieanalyses bij de monitor Gelderse mbo's. De percentages in de figuren horen bij de resultaten van het Mediacollege. Hierdoor is het te zien waar ontwikkelingsmogelijkheden zijn die van invloed zijn op lesgeven met en over ict in de praktijk.

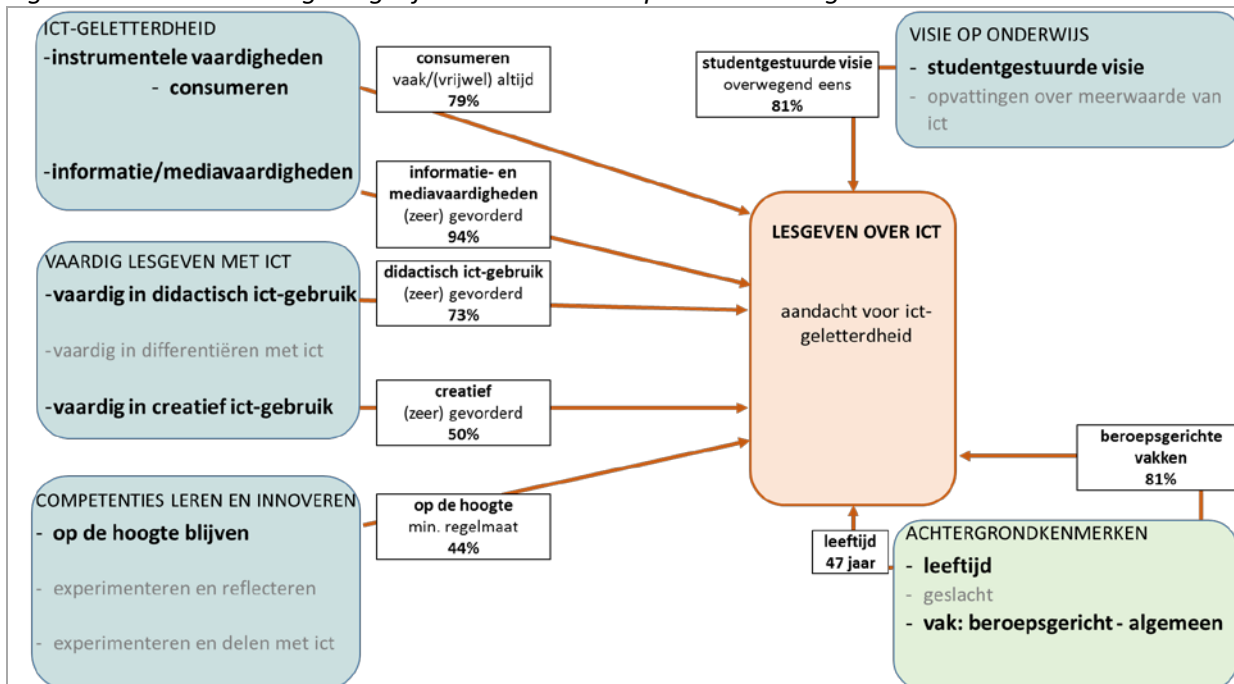
Figuur 3.1 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het gebruik van vernieuwende ict-toepassingen - MC

Figuur 3.2 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het gebruik van ict om te differentiëren - MC

Figuur 3.3 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het opleiden tot ict-geletterde studenten - MC

Bij het Mediacollege beschikken veel docenten over een aantal van de benodigde competenties om te kunnen lesgeven met en over ict. Zo zijn bijna alle docenten (zeer) gevorderd in informatie- en mediavaardigheden (94%), is ongeveer drie kwart van de docenten (zeer) gevorderd in

didactisch gebruik van ict en geeft de helft van de docenten aan de ze (zeer) gevorderd zijn in het creatief gebruik van ict. Ook hebben bijna alle docenten een overwegend studentgerichte visie op onderwijs (81%) en zien veel docenten (veel) toegevoegde waarde van ict (84%).

Er zijn met name drie competenties waarbij de docenten van het Mediacollege nog achterblijven bij dit positievere beeld; vaardigheid in differentiëren met ict, op de hoogte blijven van leren met ict en experimenteren en delen met ict. Zowel de vaardigheid in differentiëren, de competentie om te experimenteren en delen met ict en de mate waarin docenten op de hoogte blijven van leren met ict hebben een directe invloed op de mate waarin docenten gebruik maken van vernieuwende ict-toepassingen en de mate waarin docenten ict inzetten om te differentiëren. De mate waarin docenten op de hoogte blijven heeft ook nog een direct verband met de mate waarin docenten aandacht besteden aan de ict-geletterdheid van de docenten. Er zijn weinig docenten in het Mediacollege die zich (zeer) gevorderd voelen in het differentiëren met ict (38%). Ongeveer een kwart van de docenten van het Mediacollege voelt zich helemaal niet vaardig om met behulp van digitale data na te gaan wat de ontwikkelingsbehoeften van individuele studenten zijn en om met deze data na te gaan of deze behoeften zijn gerealiseerd. Net als bij het gebruik van ict om te differentiëren vallen docenten PET op een positieve manier op. Alle docenten PET die de monitor hebben ingevuld voelen zich minimaal basaal vaardig in het nagaan wat de ontwikkelingsbehoeften zijn van studenten. Toch hebben ook bij PET docenten moeite om met deze data na te gaan of de ontwikkelingsbehoeften uiteindelijk gerealiseerd zijn (29% van docenten PET voelt zich helemaal niet vaardig).

Als het gaat om experimenteren en delen met ict zijn er met name weinig docenten die het delen van digitale werkwijzen of materialen en opvattingen over onderwijs buiten de school goed bij zich vinden passen. Het gaat dan om het delen van nieuwe digitale werkwijzen of materialen of onderwijsopvattingen via sociale media. Dit beeld zien we in meer of mindere mate bij alle teams van Mediacollege terug.

Van de docenten van het Mediacollege houdt 44 procent zich minimaal met enige regelmaat op de hoogte van leren met ict. Dat is meer dan we zien bij een gemiddelde mbo-instelling. Docenten van het Mediacollege blijven vooral op de hoogte door zelfstudie; docenten blijven zelf op de hoogte van onderwijskundige vernieuwingen met ict en bestuderen ict-rijke methoden en lesmaterialen. Een deel van de docenten van Mediacollege houdt zich (bijna) nooit op de hoogte van leren met ict (17%). Er is met name een grote groep docenten die nooit uit zichzelf deelneemt aan cursussen of trainingen op het gebied van leren met ict (35%). Bij de teams AV en PET is deze groep docenten die niet uit zichzelf naar een training cursus gaat nog groter (AV: 55% nooit; PET: 57% nooit).

4. ROC van Amsterdam – College West

4.1. Lesgeven met en over ict

Gebruik van vernieuwende ict-toepassingen

De meeste docenten van College West maken weinig gebruik van vernieuwende ict-toepassingen. Als docenten vernieuwende ict-toepassingen gebruiken dan is dat vooral studenten online laten samenwerken, studenten met sociale media laten werken en gebruik maken van apps (55%-62% van de docenten College West doet dit minimaal soms). Er zijn bij College West bijna geen docenten die minimaal met enige regelmaat online simulaties inzetten (5%) of een online omgeving gebruiken waarin studenten elkaar feedback kunnen geven (6%). Bij het team Pedagogisch werk 3-4, Onderwijsassistenten en Sociaal werk zijn er in verhouding meer docenten die deze toepassingen minimaal met enige regelmaat inzetten, maar ook daar is dit nog maar een klein groepje (11%).

Gebruik van ict voor differentiatie

Bij College West gebruikt bijna een kwart van de docenten (bijna) nooit ict voor differentiatie. Ongeveer de helft van de docenten doet dit soms en de andere kwart van de docenten gebruikt met enige regelmaat ict voor differentiatie. Er zijn bij College West bijna geen docenten die vaak/(vrijwel) altijd ict gebruiken voor differentiatie. Als docenten ict inzetten voor differentiatie dan is dat het vaakst om studenten op eigen niveau te laten oefenen, studenten zelfstandig te laten werken en om studenten digitale oefentoetsen aan te bieden zodat ze zelf kunnen zien waar ze staan. Bij alle aspecten van gebruik van ict voor differentiatie is de groep docenten die dit nooit doet groot (17-74%). Zo gebruikt meer dan de helft van docenten van College West nooit digitale data om sterke/zwakke punten van studenten in kaart te brengen en gebruikt twee derde van de docenten deze data nooit om het leergedrag van studenten in kaart te brengen. Ook hier valt het team Pedagogisch werk 3-4, Onderwijsassistenten en Sociaal werk in positieve zin op. In dit team wordt door een derde van de docenten vaak/(vrijwel) altijd digitale data gebruikt om dergelijke studentinformatie te achterhalen. De docenten die dit nooit doen, zijn in dit team in de minderheid (11%).

Gebruik van ict bij de begeleiding van werkplekleren

Ongeveer de helft van de docenten van College West gebruikt minimaal soms ict bij de werkplekbegeleiding. De andere helft van de docenten gebruikt dus (bijna) nooit ict bij deze begeleiding. Bij alle bevraagde aspecten van ict-gebruik van ict bij werkplekleren zien we bij College West dat minstens de helft van de docenten dit nooit inzet. Er is geen aspect dat door een grote groep docenten van College West minimaal met enige regelmaat wordt gebruikt. Dit beeld is ongeveer gelijk voor alle teams.

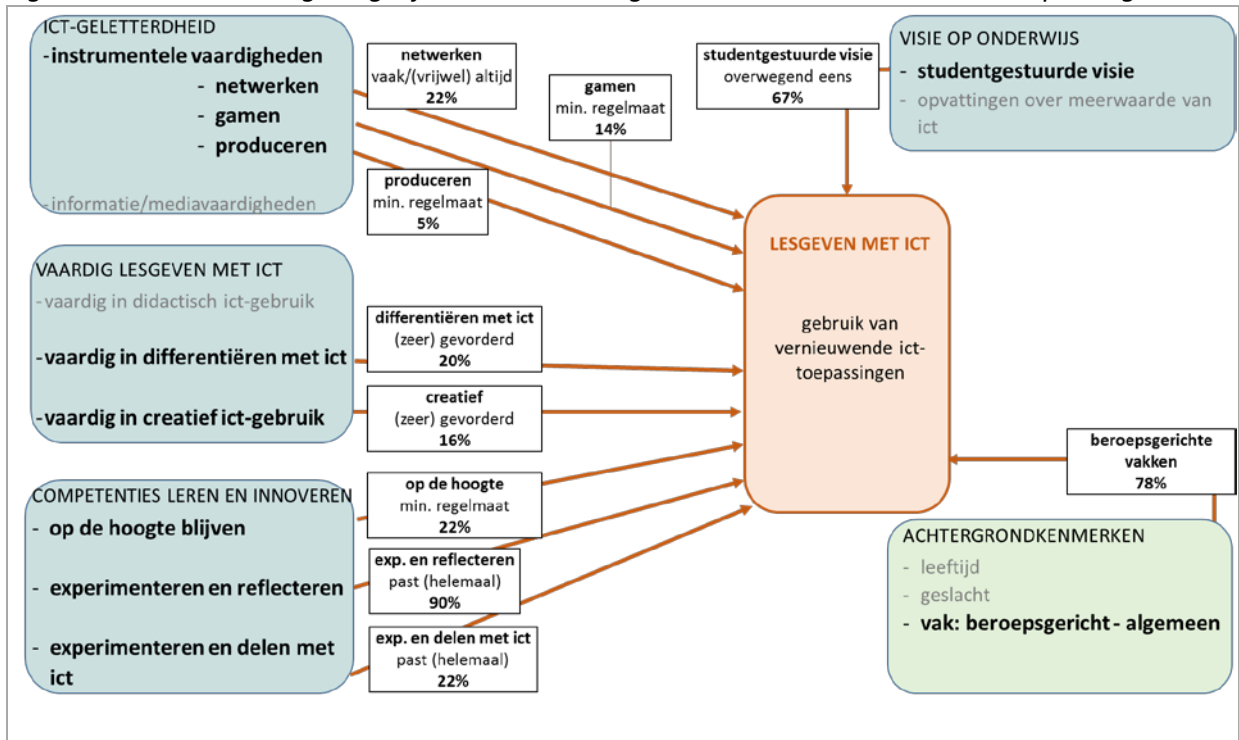
Aandacht voor de ict-geletterdheid van studenten

De meerderheid van de docenten van College West besteedt hooguit soms aandacht aan de ict-geletterdheid van de studenten (58%). De groep docenten die vaak/(vrijwel) altijd aandacht besteedt aan de ict-geletterdheid is klein (9%). We zien een positiever beeld als het gaat om de vaardigheid van studenten om online informatie te zoeken. De groep docenten die dit hooguit soms doet is wat kleiner (39%) en bijna een kwart van de docenten doet dit vaak/(vrijwel) altijd. Wat betreft de informatievaardigheden zijn er minder docenten die aandacht besteden aan het beoordelen van online informatie dan aan het zoeken ervan. Dit beeld zien we ook terug bij andere mbo-instellingen. Ook bij de aandacht voor ict-geletterdheid valt team Pedagogisch werk 3-4, Onderwijsassistenten en Sociaal werk op. Binnen dit team zijn er geen docenten die (bijna) nooit aandacht besteden aan ict-geletterdheid. Alle docenten uit dit team zijn met enige regelmaat of vaak/(vrijwel) altijd bezig met de vaardigheid van studenten om online informatie te zoeken. Ook bij dit team zien we dat er minder docenten zijn die in gelijke mate aandacht besteden aan het beoordelen van online informatie (55% minimaal met enige regelmaat). Daarnaast valt op dat twee derde van de docenten uit het team Pedagogisch werk 3-4, Onderwijsassistenten en Sociaal werk minimaal met enige regelmaat aandacht besteedt aan het laten inzien van meerwaarde van ict voor het eigen leren en de instrumentele vaardigheden van de studenten.

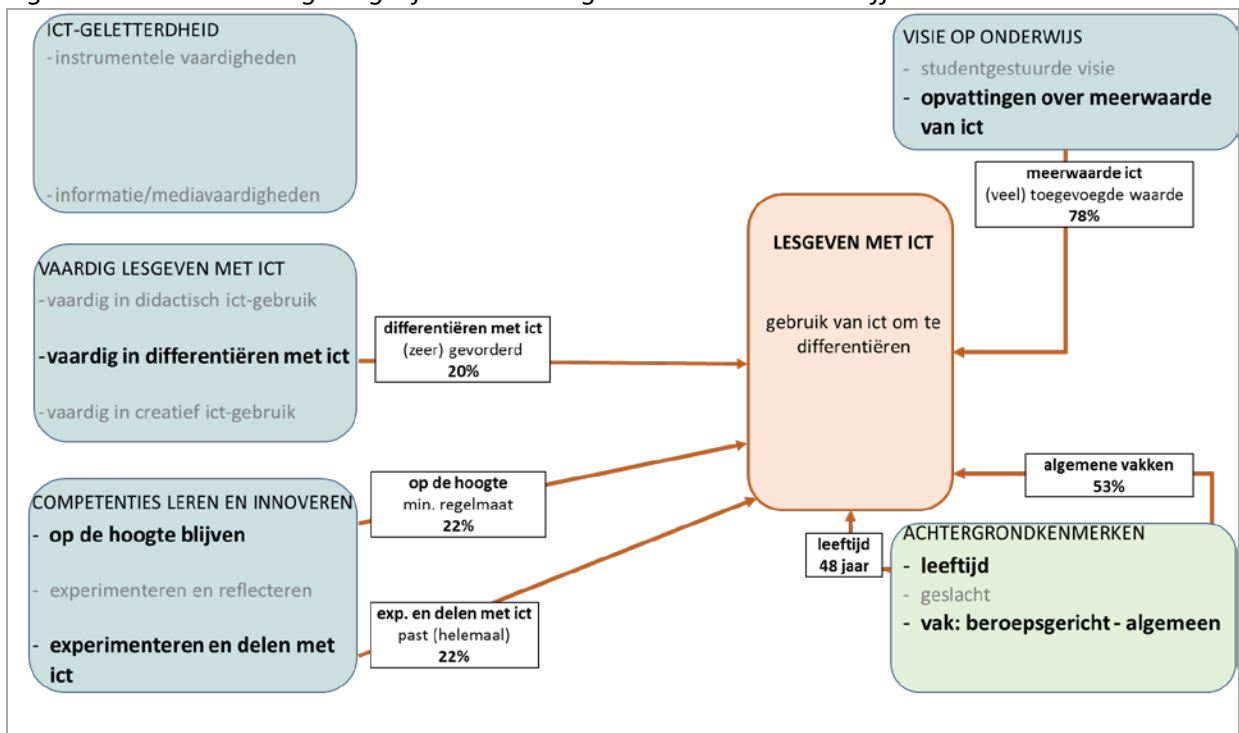
4.2. Competenties van de docenten

In Figuur 2.1, 2.2 en 2.3 worden de competenties en kenmerken die significant van invloed zijn op lesgeven met en over ict, vetgedrukt. De modellen zijn gebaseerd op regressieanalyses bij de monitor Gelderse mbo's. De percentages in de figuren horen bij de resultaten van ROC van Amsterdam – College West. Hierdoor is te zien waar ontwikkelingsmogelijkheden zijn die van invloed zijn op lesgeven in de praktijk.

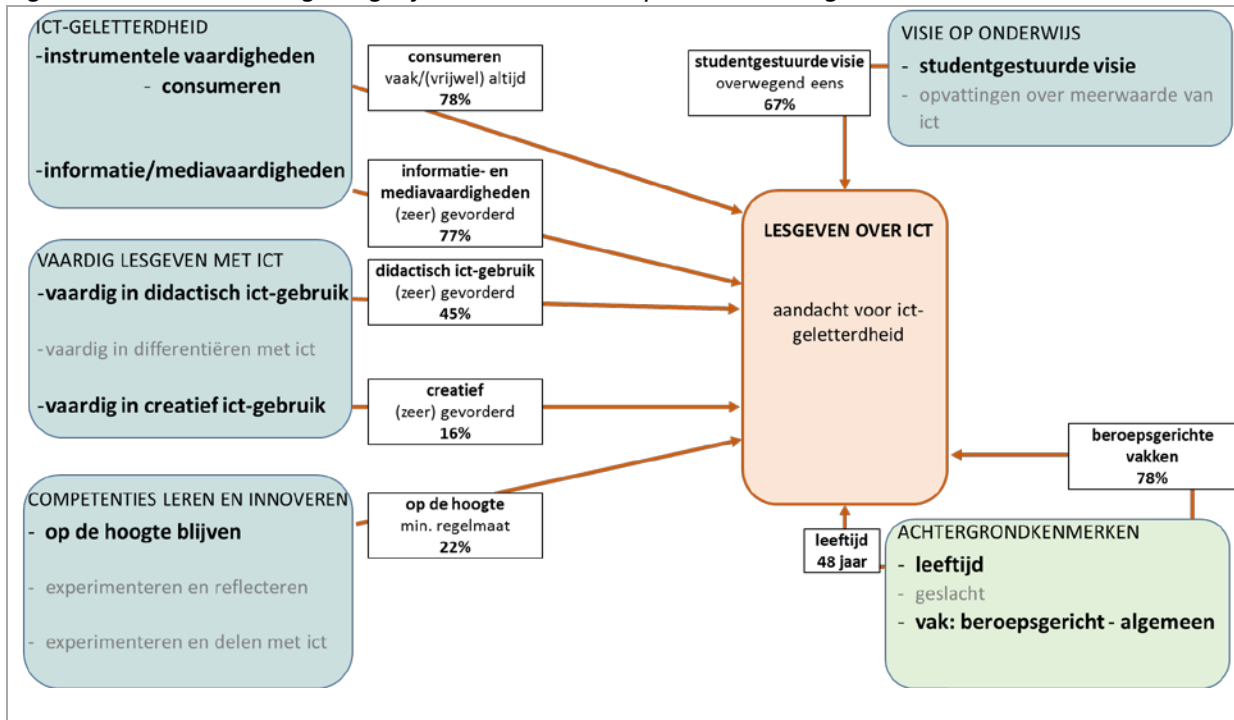
Figuur 4.1 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het gebruik van vernieuwende ict-toepassingen - CW

Figuur 4.2 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor gebruik van ict om te differentiëren - CW

Figuur 4.3 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het opleiden tot ict-geletterde studenten - CW

Voor docenten van College West is bij alle competenties die invloed hebben op de mate en manier van lesgeven met en over ict nog winst te behalen. Als het gaat om de ict-geletterdheid van de docenten dan blijkt dat de meeste docenten beschikken over een smal mediaprofiel. Er zijn weinig docenten die media, naast consumeren of netwerken, gebruiken om te gamen of te produceren.

De meeste docenten van College West schatten hun vaardigheid in lesgeven met ict laag in. De groep docenten die zich vaardig voelt in didactisch ict-gebruik, differentiëren met ict en creatief gebruik van ict is klein. Docenten van de teams Pedagogisch werk 3-4, Onderwijsassistenten en Sociaal werk en ROC op maat/Entrée schatten de eigen vaardigheden wat hoger in dan de docenten van de andere teams. Maar ook de docenten van Pedagogisch werk 3-4, Onderwijsassistenten en Sociaal werk en ROC op maat/Entrée vallen niet op als we de resultaten vergelijken met het gemiddelde van de Gelderse mbo's. Dit komt waarschijnlijk doordat het vaak een of twee aspecten van de vaardigheden zijn waar een groot deel van de docenten van deze teams zich (zeer) gevorderd in voelt maar dat dit zeker niet voor alle aspecten geldt.

Docenten van College West beschikken in beperkte mate over de competenties om te leren en innoveren. Hoewel ze bijna allemaal aangeven dat experimenteren en reflecteren (helemaal) bij hen past, geeft maar 22 procent aan dat experimenteren en delen met ict ook bij ze past. Er zijn ook niet veel docenten van College West die zich minimaal met enige regelmaat op de hoogte houden van leren met ict (22%). Een derde van de docenten van College West geeft zelfs aan dat ze zich (bijna) nooit op de hoogte houden van leren met ict. Er zijn bij College West geen vormen

van op de hoogte houden die een positiever beeld laten zien dan andere aspecten. Het maakt dus niet uit of er gevraagd is naar zelfstudie of de vrijwillige deelname aan cursussen of trainingen. Als we kijken naar de teams dan is er ook geen team dat een heel ander beeld laat zien. Dus ook binnen de teams is er geen vorm van op de hoogte blijven die veel docenten gebruiken.

Twee derde van de docenten van College West is het overwegend eens met een studentgerichte visie. Ruim een kwart van de docenten heeft een gematigde studentgerichte visie: deze docenten zijn het met sommige stellingen eens en met andere stellingen oneens. De meeste docenten vinden het een goed idee om onderwijs aan te passen na input van studenten, studenten zelfgestuurd samen te laten werken en studenten te betrekken bij het formuleren van eigen leerdoelen. Aanzienlijk minder docenten van College West zijn voorstander van het op een informele manier van beoordelen van studenten door observaties/presentaties, studenten betrekken bij het vormgeven van de leeromgeving en het maken van lessen gebaseerd op de interesses van de studenten.

5. Hout- en meubileringscollege

5.1. Lesgeven met en over ict

Gebruik van vernieuwende ict-toepassingen

De helft van de docenten van HMC maakt soms gebruik van vernieuwende ict-toepassingen. Ruim een derde van docenten HM doet dit (bijna) nooit. De groep docenten die minimaal met enige regelmaat vernieuwende ict-toepassingen gebruikt is klein (18%). Als docenten vernieuwende ict-toepassingen gebruiken dan is dat met name studenten online laten samenwerken, studenten met sociale media laten werken en zelf gebruik maken van apps (49%-61% van de docenten van HMC doet dit minimaal soms). Er zijn bij HMC weinig docenten die minimaal met enige regelmaat games of online simulaties inzetten of een online omgeving gebruiken waarin studenten elkaar feedback kunnen geven. Tussen de teams zijn er in het gebruik van vernieuwende ict-toepassingen geen grote verschillen.

Gebruik van ict om te differentiëren

De verschillen waarin docenten gebruik maken van ict om te differentiëren zijn groot. Een op de vijf docenten van HMC gebruik (bijna) nooit ict om te differentiëren en een derde van de docenten doet dit minimaal met enige regelmaat. Als docenten ict inzetten om te differentiëren met ict dan is dat het vaakst om studenten op eigen niveau te laten oefenen of zelfstandig te laten werken. Docenten van HMC gebruiken in verhouding tot de gemiddelde mbo-instelling wat vaker ict om studenten op maat feedback te geven en studenten laten kiezen uit verschillende werkvormen. Dat wil zeggen: het groepje docenten dat dit nooit doet is kleiner dan bij een gemiddelde mbo-instelling. Dit is vooral het geval in de teams Interieur Rotterdam en Interieur O Rotterdam.

Gebruik van ict bij de begeleiding van werkpleklers

Het gebruik van ict bij werkplekbegeleiding is voor een enkele docent van HMC gemeengoed. Zeven procent van de docenten HMC doet dit minimaal met enige regelmaat. Twee derde van de docenten die werkpleklers begeleidt, gebruikt hiervoor (bijna) nooit ict. Er zijn geen aspecten van ict-gebruik bij werkplekbegeleiding die er positief uitspringen. Er zijn binnen HMC ook geen grote verschillen tussen teams.

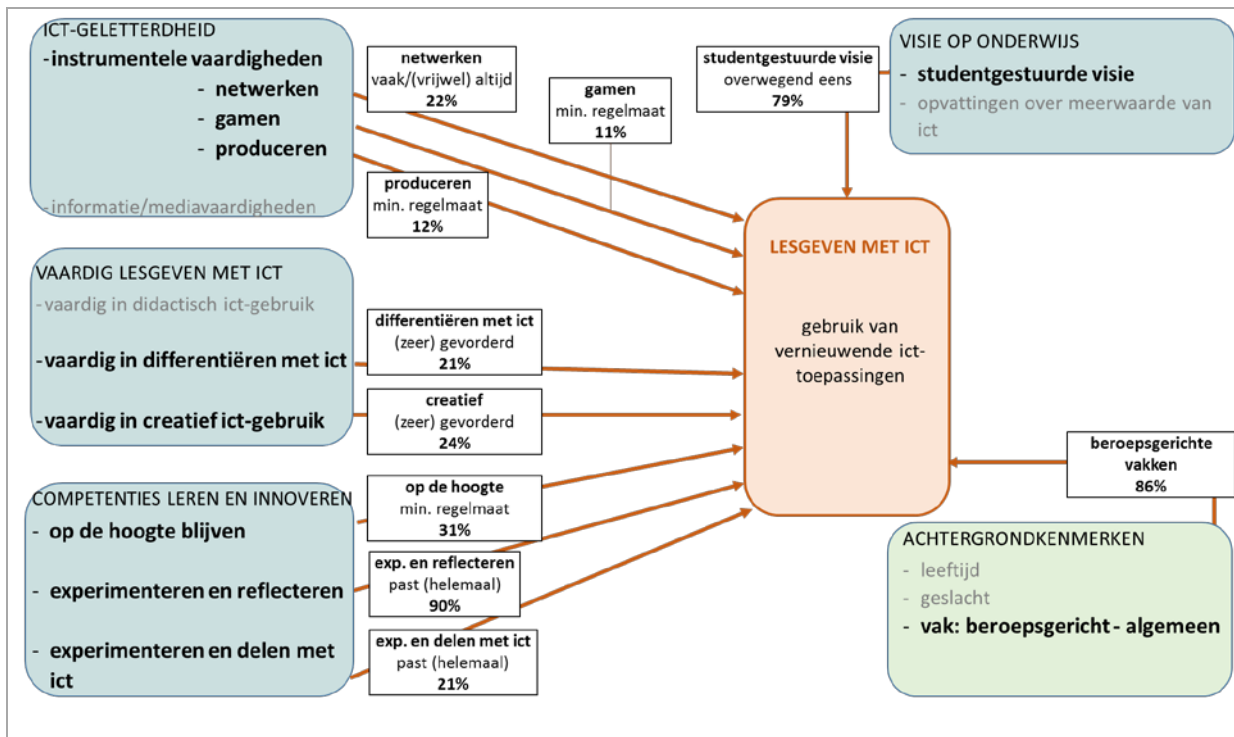
Aandacht voor ict-geletterdheid van studenten

De groep docenten die vaak/(vrijwel) altijd aandacht besteedt aan de ict-geletterdheid is klein (11%). De meerderheid van de docenten van HMC besteedt hooguit soms aandacht aan de ict-geletterdheid van de studenten. Net als bij andere mbo-instellingen zien we dat docenten van HMC meer aandacht besteden aan het zoeken van online informatie dan aan het beoordelen van gevonden informatie. Opvallend is de aandacht voor de specifieke ict-vaardigheden die de beroepspraktijk vraagt. Een kwart van de docenten HMC doet dit vaak/(vrijwel) altijd. Bij de teams

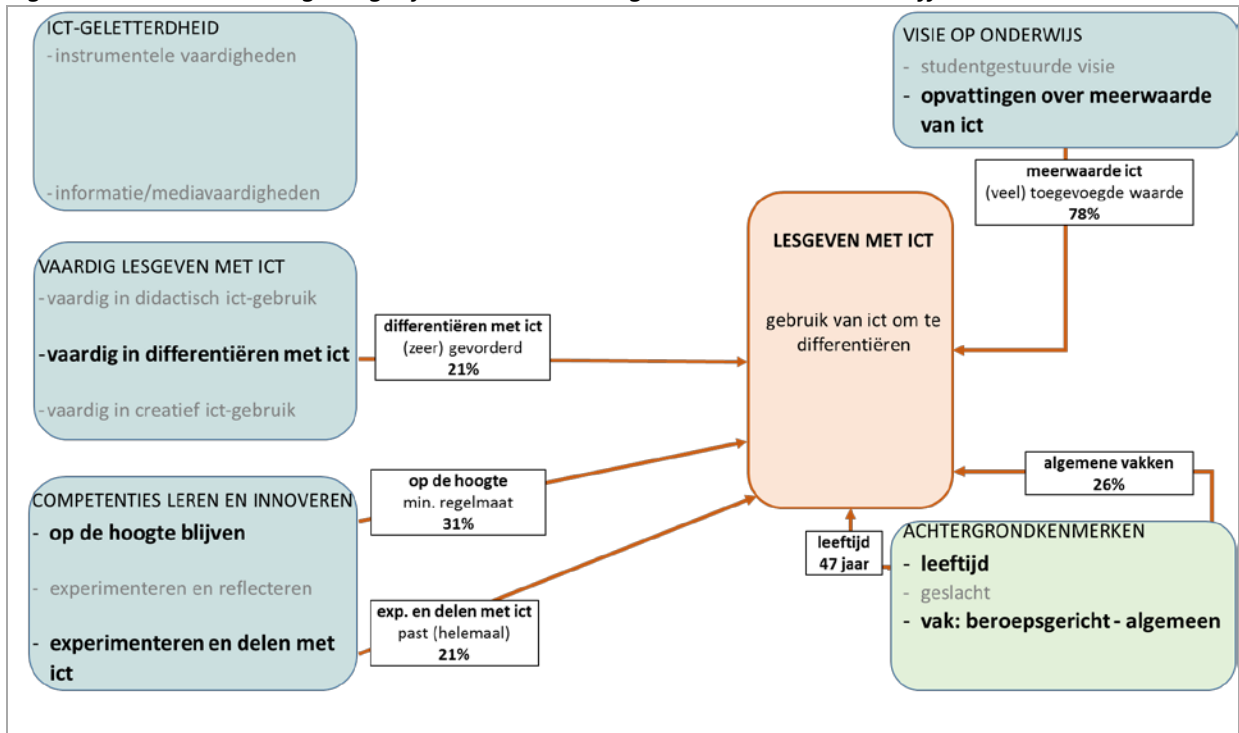
IA Amsterdam, Interieur O Rotterdam en 2 3 Amsterdam is de groep docenten die vaak/(vrijwel) altijd aandacht besteedt aan de specifieke ict-vaardigheden die de beroepspraktijk (30% - 41% van de docenten) (60% minimaal met enige regelmaat). HMC valt ook positief op in de aandacht voor de vaardigheid om nieuwe ict-toepassingen snel eigen te maken (HMC: 36% minimaal met enige regelmaat; gemiddelde mbo: 27% minimaal met enige regelmaat). Ook dit geldt voornamelijk voor de teams IA Amsterdam (59% minimaal met enige regelmaat) en Interieur O Rotterdam (46% minimaal met enige regelmaat). Deze teams vallen ook in het algemeen positief op ten opzichte van de andere teams van HMC als het gaat om aandacht voor ict-geletterdheid van studenten.

5.2. Competenties van de docenten

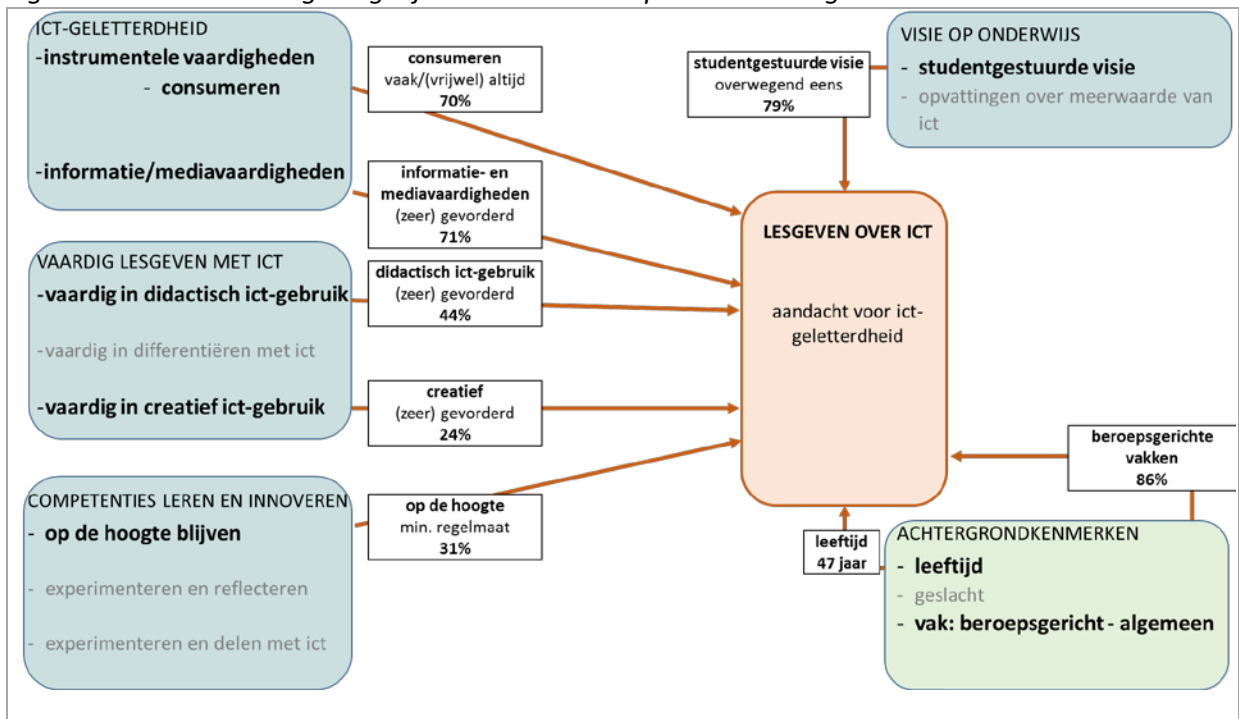
Figuur 5.1 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het gebruik van vernieuwende ict-toepassingen - HMC

Figuur 5.2 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het gebruik van ict om te differentiëren - HMC

Figuur 5.3 - Ontwikkelingsmogelijkheden voor het opleiden tot ict-geletterde studenten - HMC

Voor docenten HMC is bij alle competenties die invloed hebben op de mate en manier van lesgeven met en over ict nog winst te behalen. Als het gaat om de ict-geletterdheid van de docenten dan blijkt dat de meeste docenten beschikken over een smal mediaprofiel. Er zijn weinig docenten die media, naast consumeren of netwerken, gebruiken om te gamen of te produceren.

Docenten van HMC schatten hun vaardigheid om les te geven met ict over het algemeen laag in. Meer dan drie kwart van de docenten van HMC voelen zich onzeker in hun vaardigheden om te differentiëren met ict en media op een creatieve manier te gebruiken. Vooral in differentiëren met ict voelt een grote groep docenten van HMC zich zelfs helemaal niet vaardig (33%). Op dit vlak zijn er geen teams van HMC die positief opvallen. Bij de inschatting van de vaardigheid in creatief gebruik van ict valt team IA Amsterdam op in positieve zin, hier is vooral de groep die zich helemaal niet vaardig voelt klein in vergelijking met deze groep voor heel HMC (IA: 9% helemaal niet vaardig; HMC: 23% helemaal niet vaardig).

Wat betreft de competenties om te leren en innoveren zien we bij HMC eenzelfde beeld als bij de meeste instellingen. Bijna alle docenten vinden experimenteren en reflecteren (helemaal) bij zichzelf passen. Experimenteren en delen met ict past bij veel minder docenten, waarbij de moeilijkheid bij veel docenten is om digitale werkwijzen of materialen te delen met andere leraren buiten de school of hun onderwijsopvattingen te delen via sociale media. Dit beeld zien we terug bij alle teams van HMC. De docenten van HMC die zich minimaal met enige regelmaat op de hoogte houden van leren met ict zijn in de minderheid.

Hoewel de meeste docenten van HMC dus op basis helemaal niet zo ict-minded lijken, kent ongeveer driekwart van hen (veel) toegevoegde waarde toe aan ict in het onderwijs. Een even grote groep docent is het overwegend eens met een studentgestuurde visie op onderwijs. Beide kenmerken zijn belangrijke aanknopingspunten waar verdere professionalisering gebruik van zou moeten maken.

6. Aanbevelingen

Wat leert ons dit rapport en welke lessen kunnen we eruit trekken voor het vervolg? We zien dat docenten van ROC van Amsterdam – College West, Hout- en Meubileringscollege en het Mediacollege nog weinig frequent lesgeven met en over ict. Sommige docenten doen vrij veel, een grote groep vrij weinig of weinig frequent. Om hier verandering in te krijgen is het belangrijk om na te denken over wat, wie en hoe.

Wat krijgt de komende tijd prioriteit?

De mate waarin de docenten in de praktijk lesgeven met en over ict, hebben we bij eerdere metingen in het mbo in verband gebracht met de competenties van de docenten, hun visie en opvattingen en achtergrondkenmerken (leeftijd, geslacht, en type vak). De competenties van docenten zijn zeer belangrijke voorspellers voor het lesgeven met en lesgeven over ict en bepalen voor een groot deel de verschillen tussen docenten in handelen met ict. Dat betekent dat door in te zetten op de ontwikkeling van deze competenties het gebruik van ict in het onderwijs en het opleiden tot ict-geletterdheid positief kan worden beïnvloed. We zien bij andere metingen met de monitor dat de eigen ict-geletterdheid en dan met name de instrumentele vaardigheden van docenten steeds een belangrijke voorspeller is. Naarmate docenten een uitgebreider ict-profiel hebben, voelen zij zich competent in het inzetten van ict in de onderwijspraktijk en dat ook meer doen. Ook blijkt dat de mate waarin docenten zich op de hoogte houden van nieuwe ict-ontwikkelingen voor het onderwijs een belangrijke voorspeller is voor het gebruik van ict in de praktijk.

Verder blijkt dat docenten een grote mate van handelingsverlegenheid hebben als het gaat om onderwijs en ict. Leren door te experimenteren en reflecteren past in grote mate bij ze, maar veel docenten durven niet goed te experimenteren en delen met ict. Naarmate docenten dit wel durven en doen, maken zij meer gebruik van ict in hun onderwijs.

De vaardigheid in creatief ict-gebruik is gerelateerd aan meerdere competenties en de mate waarin docenten lesgeven met en over ict. De competenties van docenten doen er dus toe en hebben onderling invloed op elkaar. Bij professionaliseringsactiviteiten is het daarom van belang dat de onderliggende competenties en visie op onderwijs niet als losstaande factoren worden beschouwd, maar dat zij in onderlinge samenhang in de context van de vakschool worden ontwikkeld.

Wie moeten er beschikken over de competenties voor leren en lesgeven met ict?

Het is van belang dat de instellingen een professionaliseringsbeleid ten aanzien van leren en lesgeven met ict opzetten, gekoppeld aan de onderwijsambities. Een eerste stap is het bespreken en duiden van de bevindingen in de context van de eigen instellingen om zo tot een innovatie- en professionaliseringsagenda te komen die recht doet aan de eigen ambities en aan de verschillen tussen onderwijsteams en docenten. In hoeverre is het belangrijk dat alle docenten aantoonbaar

competent zijn in lesgeven met ict in de mbo-context, ict effectief inzetten om recht te doen aan verschillen tussen studenten en studenten opleiden in ict-geletterdheid voor leren, leven en werken? Elke instelling kan via de bijbehorende portal (<https://insight.dataaim.nl/Account/Logon>) de eigen resultaten tot op het niveau van de onderwijsteams raadplegen. Elk onderwijsteam kan dus bepalen in welke mate ze nu beschikken over de competenties voor leren en lesgeven met ict. Ze krijgen hierdoor een beeld van het huidige gebruik en de competenties van het team. Vervolgens kan elk team in gesprek over het ambitieniveau. Zouden alle docenten moeten beschikken over de competenties, de meerderheid van elk team, de helft van elk team of minder dan de helft? Neem het opleiden van studenten in ict-geletterdheid hierin specifiek mee, dit gebeurt niet vanzelf. Andere hulpmiddelen voor het helder krijgen van het gewenste competentieniveau zijn de iXray (<https://www.ix-ray.nl/>) en het Competentiespel (link volgt nog). Stel de competenties voor leren en lesgeven met ict vast, stel doelen voor medewerkers en integreer dit in HR beleid.

Hoe krijg je docenten in beweging?

Als de ambities helder zijn, is het tijd voor het opzetten van professionaliseringsactiviteiten. Het creëren van aanbod is hierbij niet genoeg. Veel docenten informeren niet uit zichzelf naar mogelijkheden om zich te professionaliseren in leren en lesgeven met ict en melden zich niet vrijwillig aan voor een training of cursus. Docenten moeten over de streep worden getrokken, worden verleid en actief ondersteund. Zorg voor inspiratie.

Hou bij het aanbod aan professionaliseringsactiviteiten rekening met verschillen tussen de docenten. In elke instelling zijn er een aantal voorlopers in het gebruik van ict. Zorg ervoor dat op elke instelling deze docenten 'kartrekkers' voor leren en lesgeven met ict zijn die de collega's kunnen inspireren, faciliteer mensen die ambities hebben in deze om zich hierin te ontwikkelen en/of geef dit een belangrijke rol bij het aannamebeleid. Het Mediacollege heeft naar verhouding meer voorlopers en adviseren we om de doorontwikkeling van de voorlopers actief te ondersteunen en ze te waarderen en faciliteren. Zorg ook dat de gevorderden zich echt gaan verdiepen en grotere stappen gaan maken (bijvoorbeeld gaan ontwerpen van eigen onderwijs in een designteam). Aan de ene kant is het verstandig om gebruik maken van de kennis en ervaring van voorlopers zodat deze in professionalisering de rol van expert/ervaringsdeskundige kunnen innemen. Tegelijkertijd is het belangrijk om de voorlopers niet alleen in te zetten als ondersteuners, maar hen ook expliciet te ondersteunen zodat zij hun voorloperspositie kunnen en willen behouden. Idealiter krijgen ze uren om zich te blijven ontwikkelen door bijvoorbeeld deel te nemen aan innovatieve, schooloverstijgende initiatieven. Het met elkaar in contact brengen van voorlopers voor kennisuitwisseling en gezamenlijke nieuwe initiatieven, verdient aanbeveling. Voor ROC van Amsterdam – West en HMC waar weinig voorlopers zijn, is het des te belangrijker deze voorlopers te ondersteunen. Er zijn wellicht docenten die zich op dit terrein graag expliciet zouden willen ontwikkelen als ze de gelegenheid krijgen.

Voor docenten die nog weinig ict-geletterd zijn of erg onzeker zijn over hun competenties op dat vlak is een andere aanpak wenselijk dan voor de meer 'gevorderden'. Voor hen is het heel belangrijk dat ze over de handelingsverlegenheid geholpen worden als het gaat om experimenteren en delen met ict. Zorg voor een 'zandbak' waarin docenten in een veilige, en inspirerende omgeving kunnen experimenteren met diverse ict-toepassingen. Biedt een combinatie van ict-toepassingen die direct bruikbaar zijn en nieuwe dingen die de horizon verbreden. Hoewel het doel is om te experimenteren, is het daarbij ook van belang om altijd de link met de didactiek te leggen. Het inrichten van een fysiek lab waarin docenten kunnen experimenteren met nieuwe ict-toepassingen en inspiratie op kunnen doen zou een stevige impuls kunnen geven aan de professionalisering van docenten. We zien bij de HAN dat naarmate studenten en lerarenopleiders van de PABO aan meer verschillende activiteiten van het iXperium hebben meegedaan, zij in grotere mate beschikken over verschillende competenties en meer lesgeven met ict. Om dit te bereiken is het wel nodig om het gebruik van dit lab stevig te verankeren in de professionalisering en de opleiding aangezien we hebben gezien dat docenten zich niet uit zichzelf aanmelden voor professionaliseringsactiviteiten.

De vaardigheid ict creatief te kunnen gebruiken is voorspellend voor de inzet van vernieuwende ict-toepassingen en de aandacht voor ict-geletterdheid van studenten. Instellingen doen er om deze reden goed aan om activiteiten te organiseren waarbij creatief gebruik van ict nodig is. Organiseer eens een 'appeton' waarbij docenten samen met andere in korte tijd innovatieve educatieve toepassingen maken. Of zet design thinking in om docenten out of the box te laten denken en creatieve oplossingen met ict te uit te werken met en voor studenten.

We bevelen verder aan om in de professionaliseringsactiviteiten expliciet een verbinding te leggen met de ambitie van docenten om meer studentgericht te gaan werken ende opvattingen over de meerwaarde van ict. Het zou goed zijn om met docenten gericht onderwijs te gaan ontwerpen om de wens om studentgericht onderwijs te geven en de meerwaarde die ze wel zien ook in de eigen praktijk te realiseren. Ook hiervoor geldt dat een designteam-aanpak hierbij kan helpen.